

EN SAMMANFATTNING AV REMISSFÖRSLAGET TILL

Regionala miljömål för Stockholms län

Sammanfattning – förslag till regionala miljömål

Denna sammanfattning redovisar förslaget till reviderade regionala miljömål som är utsänt på remiss. Länsstyrelsen i Stockholms län har gjort en översyn av de regionala miljömålen som definierades i Miljövårdsprogram 2000. Miljömålen är viktiga led i länets miljöarbete, inte minst för kommunerna men även för andra myndigheter, Landstinget, ideella organisationer, branschorganisationer, allmänhet och kommunala bolag.

Miljömålen representerar den ekologiska dimensionen i en hållbar samhällsutveckling. Avsikten är att de regionala målen ska beskriva vad som erfordras för en långsiktigt hållbar miljö i länet, med en hög men realistisk ambitionsnivå utifrån regionens förutsättningar. Miljömålen får sedan vägas samman med övriga mål för samhällsutvecklingen.

Förslaget är en regionalisering av tretton av de femton nationella miljö kvalitetsmålen med tillhörande delmål, som beslutats av riksdagen. Målet ”Levande skogar” ansvarar Skogsvårdsstyrelsen för. Målet ”Storslagen fjällmiljö” är inte aktuellt för länet.

För att ge en helhetsbild av de regionala miljömålen finns även de tidigare framtagna regionala utsläppsmålen redovisade (*kursiverade*). Dessa mål har redan förankrats i länet genom bred remisshantering.

Läs hela remissen och mer om de regionala miljömålen på www.ab.lst.se.

Kontakt

Lena Pettersson
Projektledare
Tel: 08-785 51 01

Adress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Miljö- och planeringsavdelningen
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm
Tel: 08-785 40 00

Trycksinformation

Formgivning: Monica Burell
Illustratör: Tobias Flygar
Tryckeri: Lenanders Grafiska, Kalmar

Begränsad klimatpåverkan

Växthuseffekten är ett utpräglat globalt miljöproblem. Utsläppen av växthusgaser i Stockholms län är tämligen låga per invånare i förhållande till landet i övrigt. Det beror på att storstadsstrukturen ger förutsättningar för att använda och utveckla energieffektiva system såsom kollektivtrafik och fjärrvärmenät. Avsaknaden av stora fossilbränsleanvändande industrier bidrar också till låga utsläpp, å andra sidan innebär detta att verksamheter som länet är beroende av genererar växthusgaser på annat håll.

De två dominerande utsläppssektorerna i Stockholms län är energisektorn och vägtrafiken. Tendensen är att energisektorn minskar sina utsläpp genom ökad användning av bibränslen medan vägtrafiken ökar utsläppen genom ökade transporter. Personbilstrafiken ökar, men relativt sett är trafikökningen idag mest markant för den tunga trafiken.

Förslag till regionala miljömål

1. Utsläppen av växthusgaser i Stockholms län ska som ett medelvärde för perioden 2008-2012 vara minst fyra procent lägre än utsläppen år 1990. Delmålet ska uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller för flexibla mekanismer.

Frisk luft

De högsta halterna av luftföroreningar förekommer i innerstaden och längs de stora trafiklederna. Vägtrafiken är den största källan till luftföroreningar med bland annat utsläpp av benso(a)pyren och flyktiga organiska ämnen (VOC), båda cancerframkallande.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid kommer sannolikt att överskridas på flera platser i Stockholms län år 2006. Den tunga trafiken står för cirka 40 procent av vägtrafikens utsläppen. Denna andel väntas öka

under de kommande åren. För att klara kvävedioxidnormen i tid har ett förslag till åtgärdsprogram utarbetats inom länet.

I dag överskrids miljökvalitetsnormen för partiklar, PM10, på många gator och vägar i Stockholms län. Partiklar påverkar andningsvägarna och kan ge upphov till hjärt- och kärlsjukdomar och cancer. Halten av grova partiklar i luften beror främst på slitage av vägbana och däck. En starkt bidragande orsak är användningen av dubbdäck. Halterna är vanligen högst under senvintern och våren, speciellt under torra perioder.

Förslag till regionala miljömål

1. Kvävedioxidhalten $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som årsmedelvärde och $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som 98-percentil och timmedelvärde ska vara uppnådda i Stockholms län år 2010.
2. *De sammanlagda utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) i Stockholms län ska minska med 50 procent från 1997 års nivå till 24 000 ton år 2010.*
3. *Transportsektorns utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1997 års nivå till 9 000 ton år 2010.*
4. Halten benso(a)pyren i luften ska inte överstiga $0,5 \text{ ng}/\text{m}^3$ som årsmedelvärde år 2010.
5. Halten av partiklar, PM10, i luften ska inte överstiga: $35 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som 90-percentil och dygnsmedelvärde, eller $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som årsmedelvärde år 2015.
6. Halten av partiklar, PM2,5, i luften ska inte överstiga: $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som 90-percentil och dygnsmedelvärde, eller $12 \mu\text{g}/\text{m}^3$ som årsmedelvärde år 2015.

Bara naturlig försurning

Idag uppskattas att cirka 17 000 av Sveriges 88 000 sjöar är försurade. Länets sjöar mår relativt bra och är tåligare mot försurning än genomsnittet för landets sjöar. Ett trettiotal känsliga sjöar i länet har under en längre tid kalkats. Försurade sjöar och vattendrag finns främst inom hållmarksområden i södra länshalvan. I höglänt terräng på Södertörn finns de allra känsligaste sjöarna. Försurning drabbar även skogsmark, byggnader, kulturarv, fordon och metallkonstruktioner.

Försurningen orsakas främst av nedfall av försurande luftföroreningar som har sitt ursprung i utsläpp av svavel och kväve från transporter, energianläggningar, industri och jordbruk i Sverige och övriga Europa. Utsläppen av svaveldioxid har störst betydelse för försurningen i Sverige. Svavelnedfallet var som högst på 1960- och 1970-talet och har minskat stadigt sedan dess. Motsvarande positiva trend syns inte för kvävenedfallet.

Förslag till regionala miljömål

1. Högst två procent av antalet sjöar och högst fem procent av sträckan rinnande vatten ska år 2010 vara drabbade av försurning som orsakats av människan.
2. Trenden mot ökad försurning av skogsmarken i Stockholms län ska vara bruten i områden som försurats av människan och en återhämtning ska ha påbörjats före år 2010.
3. *De sammanlagda utsläppen av kväveoxider i Stockholms län ska minska med 60 procent från 1995 års nivå till 16 000 ton år 2010.*
4. *Transportsektorns utsläpp av kväveoxider i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1995 års nivå till 9 000 ton år 2010.*

Giftfri miljö

Användningen av kemiska ämnen och produkter ökar i samhället. Detta börjar nu visa sig i miljön där allt fler oönskade kemiska föreningar återfinns i påvisbara halter. Kemikalieinspektionens produktregister visar att svenska företag tillverkar eller importerar drygt 64 000 olika kemiska produkter. Dessutom tillförs det svenska samhället en okänd mängd kemikaliska produkter som kan finnas i varor som importeras. Bristen på kunskap om kemiska ämnen och produkters hälso-

och miljöegenskaper är stor.

Stockholms län är med sina knappt 1,9 miljoner invånare Sveriges folkrikaste län. Den stora folkmängden medför stora ansamlingar av varor och kemiska produkter vilket leder till hög belastning på vår miljö.

Viktiga frågor i länet är att minimera och om möjligt helt fasa ut användningen av särskilt farliga kemikalier. Vidare ska byggavfall, och då främst sådant som innehåller PCB, kvicksilver och andra miljöfarliga ämnen, separeras och tas om hand på ett miljömässigt riktigt sätt. Länet fisk bör på sikt innehålla låga halter av bland annat kvicksilver och dioxin. Länet kommunala vattentäkter ska vara fria från spår av bekämpningsmedel, organiska miljögifter, läkemedel och hormoner. Förorenade områden i länet som hotar värdefulla naturområden måste utredas och vid behov åtgärdas.

Förslag till regionala miljömål

1. Andelen miljömärkta varor och tjänster av den totala offentliga upphandlingen i länet ska öka med fem procent per år.
2. Mängden miljömässigt riktigt omhändertaget kvicksilver, PCB och andra miljöfarliga ämnen från ombyggnad och rivning har ökat senast år 2010 jämfört med år 2004.
3. *Utsläppen av bly, kadmium respektive kvicksilver till vatten i Stockholms län ska minska med 70 procent från 1995 års nivå till år 2010.*
4. Slam från länet kommunala avloppsreningsverk ska vara av den kvaliteten att det kan läggas på åkermark.
5. Andelen miljöbränsle som säljs i länet ska senast år 2010 ha ökat med tio procent jämfört med år 2004.
6. All matfisk som fångas i Stockholms län ska senast år 2010 vara tjänlig som människoföda.
7. Länet kommunala vattentäkter ska senast år 2010 vara fria från bekämpningsmedel, organiska miljögifter, läkemedel och hormoner.
8. Samtliga förorenade områden i länet som innebär akuta risker vid direktexponering eller som hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska senast år 2010 vara utredda och vid behov åtgärdade.
9. *De totala utsläppen av koppar till vatten i Stockholms län ska minska med 35 procent från 1995 års nivå till år 2010.*
10. Endast miljövänliga färger och andra produkter används för fritidsbåtvård senast år 2010.

Skyddande ozonskikt

I stratosfären på cirka 10-12 km höjd och uppåt finns ozon som skyddar jorden från huvudparten av den ultraviolettera strålning som förekommer i rymden. Vissa föroreningar som når dessa höjder reagerar med ozonet och tunnar ut ozonskiktet, särskilt över polerna. Uttunnningen är ett internationellt problem. Användningen av ozonnedbrytande ämnen ska avvecklas. Ett stort problem är det ”dolda” lagret av ozonnedbrytande ämnen. Stora mängder finns upplagrade till exempel i cellplastkonstruktioner

för byggnadsändamål och i andra produkter. Kännedomen om storleken på det ”dolda” lagret är dålig och goda rutiner för omhändertagande saknas ofta.

En växande framtida hotbild är höghöjdsflyg i överljudsfart med utsläpp av ämnen som bryter ned ozonskiktet. Flygets utsläpp i atmosfären, framför allt av kväveoxider, vattenånga och sulfatpartiklar, påverkar balansen av ozon. Utsläpp av dikväveoxid, även kallad lustgas (N_2O), bryter också ner ozonskiktet. Utsläpp av lustgas kommer från bland annat rening vid förbränningsanläggningar, katalysatorrenade bilar och från sjukvården.

Förslag till regionala miljömål

1. Utsläppen av ozonnedbrytande ämnen ska till största delen ha upphört i Stockholms län år 2010.

Säker strålmiljö

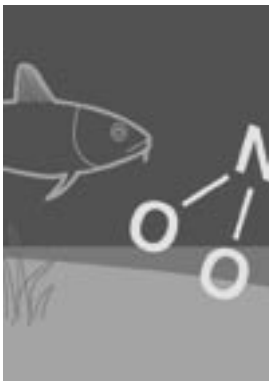
Invånarna i länet utsätts ständigt för strålning från en mängd olika källor. Det finns två kategorier av strålning; joniserande och icke joniserande strålning. Höga radonhalter i bostäder, kärnkraftsolyckor och strålbekämpning inom vården är exempel på källor som ger joniserande strålning. Exempel på ickejonerande strålning är elektromagnetiska fält (EMF) från elektriska maskiner, mobiltelefoner, kraftledningar, bildskärmar och UV-strålning från solen.

I Stockholms län finns områden med betydande risk för förhöjda radonhalter i marknära bostäder, till exempel hus på grusåsar och i områden med uranrik granit. I länet finns ett stort antal bostäder byggda av uranhaltigt material, så kallad blåbetong. När det gäller radonhaltigt dricksvatten finns de största problemen i kust- och skärgårdskommunerna där de flesta enskilda brunnarna finns.

Av alla strålkällor är det UV-strålningen från sol och solarier som påverkar vår hälsa mest. Den individuella exponeringen styrs dock i hög grad av livsstil och vanor. Hudcancer (bland annat skivepitelcancer och malignt melanom) orsakad av ultraviolett strålning drabbar många länsinvånare varje år och antalet fall av hudcancer har ökat i Sverige. Stockholms län följer samma ökande utveckling som övriga landet.

Förslag till regionala miljömål

1. Antalet årliga fall av hudcancer orsakade av ultraviolett strålning ska inte vara fler år 2020 än år 2000 i Stockholms län.

Ingen övergödning

Fosfor och kväve är de två näringsämnen som i för höga halter orsakar övergödning av våra vatten. Stockholms läns sjöar och vattendrag är i genomsnitt mycket näringsrikare än riksgenomsnittet.

Utsläppen kommer bland annat från jordbruk, vägtrafik, energi och industri, där utsläppen från jordbruket har minskat medan vägtrafiken har ökat.

På grund av den höga befolkningstätheten i länet dominerar utsläppen av näringsämnen via reningsverk och från andra punktkällor,

men även nedfall av luftburna kväveföreningar bidrar till övergödningen, liksom dagvatten och läckage från jordbruk. Lokalt kan dagvatten utgöra en stor andel av näringsbelastningen. Kustområdena påverkas också av uttransport av näringsämnen via Mälaren. Dessa kommer främst från jordbruk och utsläpp via kommunala reningsverk. Gamla miljösynder från tiden då reningsverken ännu inte var utbyggda läcker också fortfarande ut från Mälarens botten. I den yttre skärgården kommer tillskottet av näringsämnen till stor del från gamla synder lagrade i öppna Östersjön och också i viss omfattning från grannländerna.

Förslag till regionala miljömål

1. Utsläppen av fosfor från mänskliga aktiviteter till länets kustvatten ska minska med 15 procent från 1995 års nivå till 90 ton år 2010.
2. Fosforutsläppen från enskilda VA-anläggningar ska minska med 15 procent från 1995 års nivå till 16 ton år 2010.
3. Från länets samtliga avloppsreningsverk, oberoende av storlek, ska utgående fosforhalt i det behandlade avloppsvattnet normalt inte överstiga 0,3 mg/l.
4. Utsläppen av orenat avloppsvatten genom bräddningar från länets avloppsanläggningar ska från och med år 2010 inte överstiga 1 procent av det samlade avloppsvattenutsläppet.
5. Utsläppen av kväve från mänskliga aktiviteter till länets kustvatten ska minska med 45 procent från 1995 års nivå till 2900 ton år 2010.
6. Utsläppen av ammoniak i länet ska minska med minst 15 procent från 1995 års nivå till år 2010.

Levande sjöar och vattendrag

Tillgången på sötvatten är livsviktig. Mälaren, länets största sjö, används som vattentäkt av 1,5 miljoner människor. I länet finns omkring 800 sjöar varav de flesta är små som en följd av det småbrutna sprickdalslandskapet. De flesta vattendragen är också små och rinner direkt till kusten eller Mälaren.

Övergödning och försurning är två miljöproblem för sjöar och vattendrag. Lokala störningar som enskilda avlopp, slutav-

verkningar, sjösänkningar och markavvattning kan dramatiskt påverka miljöförhållandena i den enskilda sjön eller vattendraget. Skogsbruk och jordbruk kan också förändra miljön nära sjöar och vattendrag och påverka vattenkvaliteten genom till exempel ökad utlakning av humus och jordpartiklar, vilket ger sämre ljusförhållanden i vattnet.

Artrikedomen är stor i länets sjöar och vattendrag, men vår kännedom om den biologiska mångfalden i länet är så pass begränsad att vi inte med säkerhet kan avgöra om den ökar eller minskar. Ur ett längre perspektiv är det dock troligt att den stora folkmängden i länet har påverkat många vattenlevande organismer negativt genom övergödning och fysiska ingrepp som dikningar och sjösänkningar.

Förslag till regionala miljömål

1. Berörda myndigheter ska senast år 2006 ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för de mest värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag. Minst hälften av de skyddsvärda miljöerna ska senast år 2010 ha ett långsiktigt skydd.
2. Ett åtgärdsprogram för till Mälaren och kusten mynnande vattendrag ska finnas senast år 2007. Restaurering ska ha påbörjats i minst en fjärdedel av länets värdefulla och skyddsvärda vattendrag senast år 2010.
3. Förslag till regional policy för introduktion av främmande djur och växter samt genetiskt modifierade organismer ska finnas senast år 2006. Alla aktörer som hanterar främmande djur och växter samt genetiskt modifierade organismer ska senast 2008 känna till och följa den regionala policyn.

Grundvatten av god kvalitet

Mängden grundvatten varierar avsevärt från plats till plats inom länet. De största grundvattentillgångarna inom länet finns i grusåsar. Dessa åsar är viktiga för vattenförsörjningen eftersom vattenkvaliteten vanligtvis är mycket god. De flesta kommunala grundvattentäkter tar sitt vatten från grusåsar och enskilda fastigheter baserar sin vattenförsörjning främst på bergborrade brunnar.

Problem med grundvattnet är särskilt stort i så kallade omvandlingsområden, där det finns risk att de lokala vattentäkterna inte räcker till. De riskerar också att förorenas av avloppsvatten om standarden på avloppsanläggningarna är dåliga eller om lämplig mark för infiltration saknas.

I skärgårdskommunerna är tillgången på grundvatten begränsad. Ett alltför hårt utnyttjande av grundvattnet i länets skärgårdsområden har lett till allvarlig vattenbrist och problem med saltvatteninträngning. Höga radonhalter är ett stort problem i många av länets bergborrade brunnar.

Förslag till regionala miljömål

1. Grundvattenförande geologiska formationer i Stockholms län av vikt för nuvarande och framtida vattenförsörjning ska senast år 2010 ha ett långsiktigt skydd mot markanvändning och verksamheter som begränsar användningen av vattnet.
2. I skärgården och andra vattenbristområden är uttagen av grundvatten senast år 2010 reglerade så att de inte är större än grundvattnets nybildning.
3. Dricksvatten från grundvattentäkter som ger mer än 10 m³ per dygn i genomsnitt eller betjänar mer än 50 personer per år ska senast år 2010 uppfylla gällande svenska normer för dricksvatten av god kvalitet.
4. Alla kommunala grundvattentäkter ska ha fastställda vattenskyddsområden enligt miljöbalken senast år 2010.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Länets kust- och skärgårdsområden är starkt påverkade av tre faktorer; närheten till storstaden Stockholm, Mälarens utflöde och tillståndet i öppna Östersjön. Landmiljöerna är påverkade av landhöjningsprocessen och människans bruk av skärgårdsområdet genom historien.

Vattenmiljöerna har starkt påverkats av övergödning. Den har bland annat orsakat en kraftig över- och igenväxning med fintrådiga

alger, döda bottnar och att proportionerna mellan olika arter har förändrats. På senare år har tillförseln av närsalter sjunkit kraftigt, bland annat eftersom avloppsreningen har blivit bättre. Närsaltstillförseln är dock fortfarande större än vad kust- och skärgårdsvattnen tål.

Tungmetaller och miljögifter påverkar kustområdet på ett sätt som fortfarande bara bitvis är känt. En del fiskar i skärgården och till havs innehåller många olika miljögifter som gör dem olämpliga att äta.

Den kraftigt ökande befolkningen, både den bofasta och i fritidshus, ökar miljöbelastningen. Vattenförsörjnings- och avloppsproblemen har blivit akuta på många håll och den ökade båt- och fartygstrafiken ger upphov till stora erosionsproblem på känsliga stränder längs farlederna.

Förslag till regionala miljömål

1. Minst 50 procent av de av Naturvårdsverket utpekade skyddsvärda marina miljöerna i Stockholms län är långsiktigt skyddade år 2010.
2. Värdefulla natur- och kulturvärden i Stockholms läns kust och skärgård är identifierade år 2010 för att kunna bevaras och brukas.
3. Senast år 2010 nyttjas lokala fiskbestånd på ett hållbart sätt.
4. Buller och andra störningar från båtar eller andra farkoster, eller därtill kopplade aktiviteter, orsakar år 2010 inga betydande störningar inom särskilt känsliga och utpekade områden i Stockholms läns skärgård.
5. Båt- och fartygstrafik orsakar år 2010 inga betydande erosionskador på känsliga stränder och egendom.

Myllrande våtmarker

Våtmarksarealen i länet är relativt liten och uppdelad i många mindre ytor. I Stockholms län är cirka tre till fyra procent av landytan våtmark, vilket är en relativt liten andel jämfört med andra delar av landet. De grundläggande orsakerna till detta och att våtmarkerna dessutom oftast är små är regionens förhållandevis torra klimat och sprickdalslandskapets småbrutna topografi. Våtmarker har också torrlagts för att skapa mer odlingsmark. Länets dominerande våtmarkstyper är stränder vid sötvatten, sumpskogar och kärr.

Tidigare våtmarker behöver återställas och nya anläggas, främst i odlingslandskapet. Syftet är att skapa förutsättningar för biologisk mångfald, att vårda eller återskapa kulturhistoriska värden och att minska näringsläckaget från jordbruksmarker. I Myrskyddsplanen för Sverige har ett urval av landets mest värdefulla myrar pekats ut. I Stockholms län finns 15 myrområden som omfattas av planen. Vissa av dessa myrar har redan skyddats i form av naturreservat och Länsstyrelsen arbetar med att skydda de övriga.

Av länets nuvarande våtmarksareal är 90 procent påverkad av olika ingrepp, till exempel dikning, vattenreglering och torvtäkt. Dagens största hot mot våtmarkerna är exploatering i form av bebyggelse och vägdragningar. Näringsfattiga våtmarkstyper växer också igen i en onaturligt snabb takt på grund av övergödning.

Förslag till regionala miljömål

1. Länets samtliga våtmarksområden i "Myrskyddsplan för Sverige" har ett långsiktigt skydd senast år 2010.
2. Inga skogsbilvägar byggs över våtmarker med höga natur- eller kulturvärden eller så att dessa våtmarker påverkas negativt på annat sätt.
3. Minst 360 hektar våtmarker och småvatten har anlagts eller återställts i länets odlingslandskap fram till år 2010.

Levande skogar

Skogsvårdsstyrelsen ansvarar för att regionalisera det nationella miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Läs mer på www.svo.se.

Ett rikt odlingslandskap

Ett rikt odlingslandskap förutsätter att det finns tillräckligt många lantbrukare för att bedriva ett jordbruk där slätter- och betesmarker och kulturhistoriska värden bevaras och sköts.

I Stockholms län finns idag cirka 100 000 hektar jordbruksmark. Länet har cirka 1700 lantbruksföretag, varav drygt 400 är heltidslantbruk. Medelarealen per lantbruksföretag är 47 hektar vilket är stort i jämförelse med resten av Sverige där medel-arealen är 37 hektar. Arealen fördelar sig dock inte jämnt

mellan lantbrukarna, där ett antal är stora men många är relativt små.

Det öppna odlingslandskapet domineras idag av täckdikad åkermark. Idag är minskad betesdrift och fortsatt igenväxning de främsta hoten mot natur- och kulturvärdena i odlingslandskapet. I Stockholms län, med sin stora befolkning, är odlingslandskapet dessutom särskilt viktigt för rekreation och naturupplevelser.

Förslag till regionala miljömål

1. Alla ängs- och betesmarker som fanns med i miljöersättningen år 2002 ska år 2010 fortfarande bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden. Arealen hävdad ängsmark ska dessutom ha utökats med cirka 80 hektar och arealen hävdad naturbetesmark med cirka 400 hektar.
2. Mängden småbiotoper i odlingslandskapet ska bevaras i minst dagens omfattning i alla delar av länet.
3. Antalet vårdade kulturbärande landskapselement med anknytning till åkermark ska öka med cirka 70 procent till år 2010 jämfört med det antal vårdade landskapselement med miljöersättning som fanns år 2001.
4. Lantbrukets ekonomibyggnader med anknytning till aktiv jordbruksbygd ska bevaras i 2004 års omfattning.
5. Åkermark och annan brukningsvärd mark i tätortsnära lägen ska så långt möjligt bevaras och hävdas.
6. Det finns tillräckligt många lantbruksföretag i länet för att förvalta länets ängs- och betesmarker samt de kulturhistoriska värden som finns i odlingslandskapet.
7. År 2005 odlas 20 procent av åkermarken ekologiskt och den ekologiska animalieproduktionen har ökat så att 10 procent av antalet mjölkkor samt slaktdjur av nöt och lamm finns i ekologisk produktion.

God bebyggd miljö

Miljömålet *God bebyggd miljö* syftar till att åstadkomma ett tillstånd som enkelt uttryckt kan hänföras till ”en sund och resurseffektiv bebyggd miljö”. Miljömålet strävar efter att göra bebyggda områden hälsosamma och stimulerande att leva i och samtidigt minska miljöbelastningen. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

God bebyggd miljö är beroende av att andra miljömål uppnås. Dålig luftkvalitet inom främst den tätbebyggda storstadsregionen, övergödning och föroreningar av våra vattenområden, skydd av tätortsnära grön-

Förslag till regionala miljömål

1. Senast år 2010 grundas fysisk planering och samhällsbyggande i Stockholms län på program och strategier för:
 - hur ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att bilanvändningen kan minska och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras,
 - hur kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och utvecklas,
 - hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden ska bevaras och utvecklas och andelen hårdgjord yta inte ökas,
 - hur energianvändningen ska effektiviseras, hur förnybara energiresurser ska tas till vara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft ska främjas.
2. Regionala program för kunskapssammanställning med åtgärdsförslag ska utarbetas för de kategorier av kulturmiljöer som är karakteristiska för länet. Kommunernas kulturmiljöprogram är reviderade senast 2010.
3. Alla kommuner i länet har en kommuntäckande bullerkartläggning och bullersaneringsplan senast år 2010.
4. Tystnaden (frånvaron av buller) i Stockholms gröna kilar upprätthålls i minst rådande omfattning.
5. Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder har minskat med 5 procent till år 2010 jämfört med år 1998.
6. Uttag av naturgrus i länet är högst 1,5 miljoner ton år 2010.
7. Andelen återanvänt material utgör minst 15 procent av ballastanvändningen år 2010.

områden samt hållbar utveckling av länets kust- och skärgårdsområden är exempel på utmaningar i länets miljöarbete.

I regionen har det under en lång tid bedrivits ett regionalt utrednings- och planeringsarbete. Avvägningar på regional nivå mellan intressena görs kontinuerligt bland annat i regionplaneringen.

8. Stockholms län har en hållbar ballastförsörjning med strategiskt lokaliserade anläggningar för mellanlagring och hantering.
9. Stockholms län ska ha en hållbar ballastförsörjning med strategiskt placerade sjöterminaler för att säkerställa möjligheterna till material transporter med båt år 2010.
10. Mängden deponerat avfall i länet ska minska med minst 50 procent till år 2010 räknat från 1994 års nivå samtidigt som den totala mängden genererat avfall inte ökar.
11. Minst 35 procent av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker i länet återvinns senast år 2010 genom biologisk behandling.
12. Matavfall och därmed jämförligt avfall från livsmedelsindustrier med mera i länet återvinns senast år 2010 genom biologisk behandling.
13. I Stockholms län ska miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler minska och vara lägre år 2010 än år 1995. Detta ska bland annat ske genom att den totala energianvändningen effektiviseras för att på sikt minska.
14. Radonhalten i alla skolor och förskolor är år 2010 lägre än 200 Bq/m³ luft och radonhalten i alla bostäder är år 2020 lägre än 200 Bq/m³ luft.
15. De enskilda brunnar som har mätts och har otjänligt vatten med avseende på radon har senast år 2010 tjänligt vatten.